

— Veileder —

INKLUDERENDE LEIR

Foto: Espen Kvamen Amundsen

FORORD

Hvert år reiser mange barn og unge på leir eller festival i regi av menigheter og kristne barne- og ungdomsorganisasjoner. En leir varer gjerne fra en helg til en uke, og foregår ofte på et leirsted. Deltakerne har et felles program med undervisning, kveldsshow og aktiviteter de kan velge selv, samt gudstjenester. De spiser og sover sammen.

Leir handler om mer enn bare sted og aktiviteter. Her kan barn og unge få nye venner, og oppleve glede, tilhørighet og mestring. Derfor er det viktig at alle er trygge og føler seg velkommen, uansett bakgrunn, funksjonsevne eller erfaring med kristen tro.

Alle mennesker er forskjellige og skapt i Guds bilde med en uendelig verdi. Alle er ett i Jesus Kristus.

Kristne leirer i regi av enten organisasjoner eller menigheter har gjerne en ramme og en grunnverdi, som skal vise dette i praksis. Forståelsen av at alle mennesker er like mye verdt og at vi alle har en plass i fellesskapet, må også ligge til grunn i formidling av ulike elementer ved den kristne tro gjennom forkynnelse, undervisning og sangvalg.

Det som kjennetegner både organisasjoner- og menigheters verdisyn, er at fellesskapet på leir skal være raust, rusfritt og inkluderende og at det skal ruste unge mennesker til å kunne være seg selv. Barn og unge skal erfare at de blir sett, møtt og satset på. Alle mennesker har samme verdi uansett alder, kjønn, seksuell orientering, nasjonalitet, religion og funksjonsevne.

Leirene skal gjenspeile disse verdiene.

INNHOOLD

Å planlegge inkluderende	5
Ansvar	6
Økonomi	6
Leirstedet	7
Informasjon: invitasjon og påmelding	8
Kontakt med foresatte	9
Transport	10
Overnatting	10
Leirprogram	11
Forkynnelse på leir	12
Mat og måltider	14
Frivillige ledere	15
Evaluerings	16
Avslutning	16
Ressurser	16
Sjekkliste for universell utforming av leirsted	18
Evalueringskjema – forslag til spørsmål	23

DEN NORSKE KIRKE

UngFunk Unge funksjonshemmede

Denne veilederen er et samarbeid mellom Kirkerådet – Den norske kirke, Unge funksjonshemmede og SBU, samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner. Alle organisasjonene kan ses i en oversikt på side 30.

SLIK LESER DU DENNE VEILEDEREN

Å arrangere en leir krever mye planlegging og administrasjon. Alle leirer er ulike, og det finnes ingen fast oppskrift for å sikre at leiren blir inkluderende.

Denne veilederen skal hjelpe deg som er ansvarlig for leir, eller leder i menighet eller organisasjon, til å bli bevisst på hvilke hindringer som kan gjøre det vanskelig å delta. Her får du tips og råd til hvordan du kan planlegge leiren på en måte som gjør det lettere for alle å være med: For eksempel hva som bør inngå i en påmelding, informasjon, valg av leirsted og program. Hovedformålet er å løse utfordringer for gruppen av barn og unge med funksjonsnedsettelse som deltar på leir, slik at alle er velkomne og inkludert i fellesskapet.

Hensikten med veilederen er at den skal være mest mulig praktisk innrettet. Derfor er det en sjekklister etter utvalgte deler, som leiransvarlig kan bruke underveis i planlegging og gjennomføring av leiren.

Mange av temaene går igjen i flere av leirens faser. Samtidig er disposisjonen gitt ut fra en tenkt rekkefølge hvor forberedelsene kommer først, etterfulgt av det som skjer på selve leiren og til sist etterarbeidet med evaluering og læring. Til slutt i veilederen finner du ressurser som du kan gi mer spesifikk informasjon om aktuelle temaer. Her finnes også et forslag til kartleggings- og evalueringsskjema som du kan bruke.

Funksjonsnedsettelse kan være synlige og usynlige og kan eksempelvis være nedsatt syn, hørsel og bevegelsesevne. Det kan også være nedsatte kognitive funksjoner.¹

¹ Barrierefri fritid – Interaktiv inkluderingsveileder side 11

Å PLANLEGGE INKLUDERENDE

Proaktiv tilrettelegging

Målet med individuell tilrettelegging er å sørge for at alle, på en likeverdig måte, kan delta i fellesskapet. De aller fleste barn og unge ønsker å delta på aktiviteter sammen med sine venner og jevnaldrende. Barn og unge som har behov for tilrettelegging skal ikke føle at eget tilbud blir det eneste reelle alternativet. De fleste vil kunne delta i felles aktiviteter med tilpasning. Da skapes gjerne en mestringsfølelse hos deltagerne. Bare unntaksvis, og bare hvis barnet eller ungdommen selv ønsker det, skal man planlegge parallelle opplegg.

Proaktiv tilrettelegging betyr at aktivitetene planlegges på forhånd slik at de fungerer for flest mulig – før man vet hvem som kommer og hvilke behov deltakerne har. Aktiviteter bør planlegges på en slik måte at så mange som mulig kan delta, før man vet hvem som vil delta. Påmeldingskjemaet som brukes bør ivareta informasjon om og tilrettelegging av aktivitetene.

Med proaktiv tilrettelegging kan man unngå et lappeteppe av enkeltløsninger etter hvert som nye deltakere med ulike behov kommer til. Slik forebygger man også behov for å måtte ty til tilfeldige løsninger underveis.

Individuell tilrettelegging innebærer at man tar utgangspunkt i den enkeltes behov og ser på hvordan det kan legges til rette for disse. Individuelle tiltak kommer i tillegg til den proaktive planleggingen, når noen trenger mer for å kunne delta på lik linje.

Tilretteleggingstiltak kan for eksempel handle om hjelpemidler, transport, tegnspråktolking eller assistanse. Det kan også handle om enkle avklaringer og justeringer som gjøres etter avtale med barnet, ungdommen og foresatte. Noen ganger kan det være aktuelt med et eget tilbud, enten individuelt eller i en gruppe. I de tilfellene der det er behov for individuell tilrettelegging eller et parallelt tilbud er det viktig å snakke sammen med barnet eller ungdommen og/eller foresatte.

God kommunikasjon og samarbeid bidrar til å finne ut av hvordan tilbudet best mulig kan tilpasses den enkelte og samtidig fungere godt for hele gruppen. Uansett er det viktig at individuelle tilbud ikke blir det eneste alternativet for barn og unge med behov for tilrettelegging, fordi det kan forsterke følelsen av å stå utenfor fellesskapet.

ANSVAR

Det overordnede ansvaret for å sikre at alle barn og unge kan delta på likeverdige vilkår ligger hos arrangøren og eieren av leiren. Det innebærer at universell utforming og tilrettelegging er systematisk og planlagt, før, under og etter leiren. Arrangøren har hovedansvar for at leiren planlegges i tråd med gjeldene lover (bl.a. likestillings- og diskrimineringsloven) og at universell utforming og tilrettelegging inngår i alt fra leirkonsept og program til påmelding og lederopplæring.

Leirledelsen har ansvar for

- å omsette overordnede føringer til praktisk handling.
- å sikre at alle ledere kjenner til verdigrunnet, konkrete rutiner og hvem de skal kontakte ved behov.
- å skape en kultur der det er trygt å si ifra om behov og utfordringer.

For store leirer kan det være en idé å ha et eget team som har ansvar for universell utforming og tilrettelegging, mens det for mindre leirer er tilstrekkelig med en kontaktperson. Uansett er det viktig i planleggingsfasen å sikre at alle kan delta og ha en tydelig ansvarsfordeling.

Ansvar kan ikke delegeres bort! Selv om konkrete tilretteleggings-tiltak ivaretas av enkeltledere, ligger det overordnede ansvaret hos arrangør og leirledelsen.

SJEKKLISTE PROAKTIV PLANLEGGING

- Velg et leirsted som er universelt utformet, så langt det er mulig.
- Bruk varierte undervisnings- og aktivitetsformer.
- Planlegg mat som passer for ulike behov.
- Bruk tegn til tale.
- Skriv ut tekster som skal brukes i stor- eller punktskrift.
- Lag en god og oversiktlig dagsplan.
- Gi mulighet til å kunne velge eget soverom eller soverom med færre personer.
- Undersøk egne tilbud for deltagere som trenger det: for eksempel leir- opphold med eller uten overnatting.
- Vurder behov for individuelle gruppeaktiviteter, for eksempel egne konfirmantgrupper.

SJEKKLISTE ANSVAR

- Fordel ansvar tidlig og utnevnt en kontaktperson for tilrettelegging og universell utforming (UU).
- For større leirer kan det være lurt å oppnevne et UU team.
- Lag en ROS-analyse (risiko og sannsynlighet).
- Utform en handlingsplan ut fra risikomomenter i ROS analysen.
- Alle leirer bør ha en beredskapsplan. Her inngår en ansvarsfordeling hvor det står tydelig hvem som har ansvar for hva.
- Sikre at det finnes rutiner for å kartlegge behov, oppfølging av deltagere og foresatte.
- Bli kjent med organisasjonens- eller menighetens avvikssystem og sikre at det finnes rutiner for håndtering av avvik.
- Bli kjent med – og informer om – menighetens- eller organisasjonens varslingsrutiner.

Foto: Torstein Kiserud

ØKONOMI

En leir trenger økonomiske ressurser for å kunne gjennomføres.

Utgifter er gjerne knyttet til leirsted, aktivitetsmateriell, transport, mat og eventuelle ekstrakostnader og honorarer til ansatte og andre medarbeidere.

I tilfeller hvor ledsager eller brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er nødvendig, kan det føre til ekstra kostnader. Inntektene består av støtte fra felles- og menighetsråd, støtte fra stat og kommune, samt deltagerbetaling. I planleggingen av leir bør det tas økonomiske hensyn til universell utforming og tilrettelegging, for å unngå ekstra deltagerbetaling. Det er mulig å søke tilskudd for undervisningsopplegg på leir².

Kommunen plikter å tilrettelegge for deltagere som trenger hjelpemidler, BPA eller støttekontakt. Leiransvarlig bør ta kontakt med kommunen i god tid før leiren for å undersøke hva slags støtte en kan få til inkluderende tiltak. I kontakt med foresatte kan leiransvarlig informere om dette og trygge foresatte på at de kan melde barnet eller ungdommen på leir uten ekstra kostnader eller ansvar.

² Kirkelig studieforbund (k-stud), LNU

LEIRSTEDET

De fysiske omgivelsene kan innebære hindringer som gjør at noen ikke kan delta. Det kan for eksempel handle om manglende tilgang til et bygg, krevende lydforhold eller at det ikke finnes HC-toalett. Tilgjengelighet er et sentralt virkemiddel for å bygge ned funksjonshemmende barrierer som mange møter, og er derfor viktig å prioritere. Samtidig er det nødvendig å være realistisk: selv om universell utforming etterstrebes, er det ikke alltid man har tilgang til helt nye eller best mulig tilpassete lokaler.

Mange organisasjoner eier sitt eget leirsted, mens andre organisasjoner og menigheter leier stedet de skal arrangere leiren på. Det er stor variasjon mellom de ulike stedene og byggene. Noen av de eldre byggene mangler universell utforming, mens andre bygg er mer moderne og møter dagens krav til utforming. Det er ikke alltid enkelt for organisasjoner og menigheter å endre på leirstedets forutsetninger, men det er mye man kan gjøre for å øke tilgjengeligheten.

Uansett bør man kartlegge tilgjengeligheten av leirstedet. Det er viktig for å kunne vurdere om leirstedet kan brukes, for å kunne fjerne barrierer og for å kunne informere på nettsider og andre kanaler. Helst burde personer med funksjonsnedsettelse eller noen med kompetanse i universell utforming delta i en kartleggingsprosess. Hvis dette er en utfordring, kan en løsning være å ta kontakt med leirstedet på et tidlig stadium og be om bilder fra lokalene og uteområdet. Leirstedet kan informere om mål, avstander, terskler og plassering av trapper. Når leirarrangør har en forståelse av leirstedet og dets tilgjengelighet, er det mulig å ta kontakt med hjelpemiddelsentralen for å låne blant annet bærbare ramper, terskelfjernere og hjelpemidler til å ta seg til toalett.

Kartleggingen kan være et godt utgangspunkt for en skriftlig beskrivelse av tilgjengeligheten av leirstedet. Hvis man i tillegg publiserer bilder av stedet,

spesielt inngangen og rommene som skal brukes, vil det kunne bidra til større trygghet for deltakerne. Sjekklisten for universell utforming av leirsted som hører til denne veilederen kan gjerne brukes i en kartlegging av bygget.

For å få til gode løsninger i et bygg som eventuelt er mindre egnet bør leirarrangør uansett være i dialog med eier av leirstedet. Leirstedet og tilgjengelighet bør inngå i evalueringen og danne grunnlag for samtale med eier i etterkant av leiren.

SJEKKLISTE LEIRSTED

- Kartlegg alltid leirstedet i god tid før leiren starter – særlig ved bytte til nye leirsteder.
- Hvis mulig, bruk ressurspersoner i kartleggingen.
- Sørg for å ha god dialog med eier av leirstedet på et tidlig stadium av planleggingen.
- Bruk bilder og beskrivelse av leirstedet i informasjon om leiren og publiser dette også på menighetens eller organisasjonens hjemmeside.

Foto: Astrid-Amalie Heidal

INFORMASJON: INVITASJON OG PÅMELDING

Invitasjon

God informasjon er viktig for alle. For personer med funksjonsnedsettelse er den særlig viktig for å kunne planlegge og vurdere om det er mulig å delta. Informasjon om leirstedet bør være tilgjengelig på nettsiden til menigheten eller organisasjonen.

Beskriv fysisk tilgjengelighet tydelig og konkret. Byggets utforming og beliggenhet er avgjørende. En deltager som bruker rullestol, trenger for eksempel å vite om hen kommer inn på leirstedet og hvor aktivitetene foregår. Oppgi derfor om det er heis i bygget og hvor den er plassert, samt antall trapper og hvilke rom aktivitetene og overnattingen skjer i. Angi også om leirstedet er i nærheten av vann eller annen natur, om det finnes parkering, og øvrig beskrivelse av byggets tilgjengelighet. Det kan også være nødvendig å inkludere informasjon om hva som IKKE finnes på leirstedet. For eksempel: «Det er ikke HC-toalett på leirstedet, men det er et stort toalett med plass til rullestol.»

I tillegg til informasjon om fysisk tilgjengelighet kan det også være viktig å vite hva deltakelse ellers innebærer. Beskriv derfor hvordan en dag på leir ser ut, hva slags aktiviteter som kan forventes og hva deltakerne bør ha med seg. Det er lurt å tenke gjennom hva som informeres om på nettsider og sosiale medier. Erfaring viser at mange kun leser overskrifter. Derfor bør overskrifter være konkrete og gi tydelig informasjon om leiren.

SJEKKLISTE INFORMASJON OG INVITASJON

- Sørg for informasjon om tilgjengelighet av bygget/stedet.
- Ha detaljert informasjon om opplegget – for eksempel et program fra i fjor.
- Informer om tilbud for tilrettelegging for enkelte ved behov.
- Informer om hvem som er leiransvarlig eller ansvarlig for tilrettelegging og universell utforming samt kontaktinformasjon.
- Husk på at dokumenter skal være universelt utformet (bruk «Kontroller tilgjengelighet»-funksjon i word og pdf).
- Kommuniser åpenhet for mangfold gjennom valg av bilder.
- Bruk filmer som er tekstet.
- Sørg for at filmer i noen tilfeller er synstolkede (en stemme som sier noe om hva man ser).

Foto: Jon Tyson / unsplash.com

Påmelding

Organisasjoner og menigheter bruker forskjellige digitale påmeldings-systemer. På noen leirer er det deltagerne selv som melder på. Andre ganger er det foresatte, ansatte i menighet eller aktivitetsledere i eksempelvis kor eller tweensklubb. Det er viktig å tenke på hvordan en spør etter informasjon og hva en ønsker å vite i påmeldingen til leiren. Uansett hvem som melder på deltageren, må påmeldingskjemaet være rigget slik at feltene ivaretar informasjonsbehovet for arrangøren og at det er forståelig å bruke. Menigheter og organisasjoner oppfordres til å kjøpe digitale påmeldingstjenester som sikrer oversiktlig og helhetlig innhenting av informasjon for å kunne ivareta forskjellige behov. Ved påmelding på epost er det lett at noe glipper. Ved å bruke et påmeldingssystem får en hjelp til å kontrollere at alle praktiske forhold rundt inkludering er ivaretatt. Personvernopplysninger håndteres etter personopplysningsloven og et påmeldingssystem bør inneholde tekst om hvordan dette forstås i en leirkontekst.

SJEKKLISTE FOR INKLUDERENDE FORMULERINGER I EN PÅMELDING

- Et obligatorisk punkt i en påmelding er: «Trenger du tilrettelegging? Er det noe vi kan gjøre for at du skal få en god opplevelse? Beskriv behovet ditt».
- Istedenfor «Ta kontakt hvis du trenger å ha med ledsager», gi heller mulighet til å melde inn / krysse av om deltaker har med ledsager.
- Istedenfor «Trenger du tolk?», gi mulighet til å melde inn / krysse av for behov for tegnspråktolk.
- Har du matallergi eller andre diettbehov vi må vite om?
- Gi mulighet til å melde inn / krysse av for ønske om å få tilsendt presentasjoner og tekster i forkant.
- Trenger du tilrettelagt transport?
- Gi mulighet for å beskrive andre eventuelle behov, som for eksempel medisinbruk og håndtering av denne eller bruk av utstyr som må lades om natten.
- Angi alltid en kontaktperson med telefonnummer, navn, bilde og en kort tekst som beskriver personens rolle og ansvar. Skriv at denne kontaktpersonen kan svare på spørsmål – og ha dialog om tilgjengelighet og tilrettelegging.

KONTAKT MED FORESATTE

Noen ganger kan det være nødvendig å ha direkte dialog med foresatte, for å sikre at deltagere får en god leiropplevelse. Dette er en avveining mellom den informasjonen som blir gitt i påmeldingsskjemaet og behov for tilleggsinformasjon, både fra arrangørens side og fra foresatte. Foresatte og deltageren selv er eksperter på sin egen situasjon. Å ta både deltager og foresatte på alvor i en samtale om leir og inkludering kan oppleves positivt for begge. Samtidig sikrer det medvirkning fra den unge selv.

Organisasjoner som arrangerer leir i samarbeid med menigheter, kan bli et ekstra ledd i kontakten med foresatte. Det er gjerne menigheten som er i direkte kontakt med foresatte og deltagere og dermed ivaretar denne relasjonen. I tilfeller hvor foresatte er tilbakeholdne med å melde sitt barn på leir grunnet funksjonsnedsettelse og deltakelse, kan det være behov for å avklare hvem som tar kontakt når. Det forutsetter god dialog mellom menighet og organisasjon for å sikre enighet rundt inkludering og tilrettelegging. Ønsket om å ha et mangfold av deltagere må prege både organisasjon og menighet. Dette kan i sin tur lede til økt trygghet i møte med foresatte som har barn som trenger tilrettelegging.

Foresattes usikkerhet kan skape barrierer for barnas deltakelse og de kan ha behov for å bli kontaktet med forslag om løsninger og muligheter for tilrettelegging. God informasjon om leiren kan forebygge at foresattes tvil til hindrer dem fra å melde på barnet sitt.

SJEKKLISTE KONTAKT MED FORESATTE

- Gå nøye gjennom påmeldingene.
- Ved behov for ekstra informasjon om tilrettelegging, ta kontakt med foresatt.
- Inkluder den unge deltageren i samtalen med foresatte for å sikre medvirkning.
- Hvis menighet og organisasjon samarbeider om leiren – bli enige om hvem som tar kontakt og når.
- Kommunen plikter å tilrettelegge. En deltager med nedsatt funksjonsevne skal ikke betale ekstra for å delta på leir.

TRANSPORT

Leirsteder har gjerne en beliggenhet som er litt utenom allfarvei. Dette betyr at det ofte må ordnes med transport. Det er vanlig at menighetene setter opp en felles buss til leirstedet og at alle kjører sammen. Andre ber foresatte om å kjøre deltagerne til leiren.

Organisasjoner kan sette opp en buss som går fra et visst knutepunkt til leirstedet, hvor det er en spesifikk påmelding hvis deltagere har lyst til å benytte seg av dette tilbudet.

Det kan også hende at det er behov for transport underveis i leiren, når aktiviteten tilsier det; for eksempel på en vinterleir som innebærer slalåm i alpinanlegg, langrenn eller for eksempel på leirer som har gudstjeneste i en lokal kirke. Det kan også være andre grunner til å ha forflytning underveis i

leiren. Da er det viktig å reflektere rundt grunnene til dette, slik at programmet er inkluderende og at ikke enkelte deltagere kjenner på et ansvar for å si fra om behov for tilrettelegging av aktiviteter som er plassert på et sted som er vanskelig tilgjengelig.

Det finnes tilrettelagt transport som arrangør kan benytte seg av. Dette er busser som har toalett eller kan frakte rullestoler. Maxitaxi er også et alternativ som kan brukes. Da er det viktig å passe på at deltageren det gjelder har selskap av minst én venn. Leirarrangøren bør også planlegge for ekstra transport til leirstedet, hvis buss eller maxitaxi av forskjellige årsaker ikke kjører helt frem. Arrangør kan også bestille alternativ transport til rullestol, hvis det er krevende å finne en egnet buss. Transport til, fra og underveis i leiren må inkluderes i informasjonen om leiren i forkant. I tillegg bør det være et felt i påmeldingen om behov knyttet til transport.

Foto: Torgeir Ihle

Foto: Torgeir Ihle

OVERNATTING

I all hovedsak er det overnatting på leir. Overnatting er gjerne det som skaper «leirbobla». Det vil si å være sammen over tid i flere typer situasjoner i alt fra måltider til undervisning, konkurranser, leker og kveldsandakter. Å delta på leir skaper et unikt samhold mellom deltagere og overnatting er en vesentlig del av dette. Samtidig kan det være flere barn og unge som kvier seg til leirer med overnatting. Det kan handle om at en sover borte for første gang, eller at det å sove i et rom med flere kan oppleves som uvant og utrygt. I tillegg kan

overnatting skape utfordringer når det gjelder inkludering. En god dialog med foresatte i forkant av leiren bidrar til å gjøre sovesituasjonen så trygg som mulig.

Avhengig av hva slags leirsted som benyttes, finnes det forskjellige løsninger. En mulighet er å benytte seg av hotell som er bedre tilpasset for deltagere med funksjonsnedsettelse eller sykdom, en annen er å undersøke leirstedet med tanke på alternativ bruk av rommene. En viktig oppgave for leirarrangør blir dermed å være ekstra oppmerksom på romplassering for å sikre at alle deltagere føler seg som en del av fellesskapet. I tilfeller hvor barn og unge har med seg ledsager eller BPA, må det legges til rette for egnede rom hvor disse sover. Det samme gjelder utstyr deltagere må ha tilgjengelig om natten, eller som må lades om natten.

SJEKKLISTE TRANSPORT OG OVERNATTING

- Gå gjennom programmet og reflekter rundt forflytninger som krever transport underveis i leiren. Foreta justeringer hvis behov.
- Husk å informere om transport i invitasjonen til leiren.
- Bruk tilrettelagt transport som for eksempel busser med plass til rullestol og toalett.
- Om en deltager skal bruke maxitaxi er det viktig at hen får selskap av minst én venn.
- Vær bevisst på romplassering ved overnatting for å sikre inkludering.
- Sjekk mulighetene for å bruke tilgjengelige rom til lading av utstyr.
- Kontroller at en BPA eller ledsager har et rom å sove på.

LEIRPROGRAM

Leirprogrammet er selve kjernen i en leir. Programmet tilbyr rytme, rutine og en forutsigbarhet både for deltagere og ledere og det bidrar til å skape gode opplevelser og minner for deltagerne. Det skal mye til for å avvike fra leirprogrammet.

Et leirprogram inneholder gjerne tre til fire måltider, undervisning, aktiviteter og en kveldssamling før leggetid. Ofte er det slik at en deltager kan velge mellom aktiviteter i selve påmeldingen. Det kan være alt fra lagsport, musikk, foto, dans og forskjellige type håndverk. Det er vanlig å ha fritid midt på dagen.

Da er det gjerne frivillige ledere som kan lede leker eller så kan deltagere spille spill eller bare «henge». Noen deltagere setter stor pris på det uformelle samværet som fritiden gir, mens andre synes dette kan være utfordrende. Det er ikke alle deltagere som mestrer det sosiale like godt. Da er det nødvendig at det er ledere til stede som ser disse deltagerne og inkluderer dem i aktiviteter.

Pauser

En leir har lange dager og det er vanlig at mange blir slitne etter en dag på leir som er fylt med inntrykk, mennesker og aktiviteter. Fritiden er en lengre pause hvor deltagerne enten kan hvile eller være sammen i uorganiserte aktiviteter. Det er viktig i planleggingen av leiren å tenke gjennom hvor mange pauser deltagerne får i løpet av en dag og at pausene er lange nok for alle. Måltidene må tenkes utenom dette, da det ofte er en krevende situasjon for mange, med høyt lydnivå og mange mennesker å forholde seg til. Det er svært viktig å overholde pausene, særlig hvis de er skrevet inn i programmet.

Pauser kan være kortere og lengre. De avhenger ofte av hva som kommer i programmet av forskjellige aktiviteter. Er det en aktivitet som krever skift av tøy og sko, trengs det en lengre pause. Har aktiviteten vært fysisk krevende og på et sted som krever noe forflytning? Er det tilstrekkelig med tid for å gå på toalettet? Er det en lengre undervisningsbolke er det lurt å legge inn en pause, slik at deltagerne kan hente seg inn igjen.

Sceneprogram

I leirprogrammet inngår ofte sceneprogram i ulike former. Sceneprogrammet foregår gjerne på kvelden og har et mer uformelt preg. Dette kan for eksempel være «kampkveld» med konkurranser, sporlek, kreative framvisninger, leker og show med sang og musikk.

Her er det viktig å tenke gjennom programpostene og sørge for mest mulig inkluderende program.

Det er også viktig å reflektere rundt hvor det sosiale samspillet skjer. Er det på en plass som er tilgjengelig for alle?

SJEKKLISTE LEIRPROGRAM

- Sørg for at plassering av det uformelle samværet er mest mulig tilgjengelig.
- Overhold pausene og sørg for at de er lange nok mtp aktivitet.
- Bruk mikrofon på undervisning og annet sceneprogram.
- Bruk variert formidling, ikke bare tale fra scenen.
- Skap forutsigbarhet: si hva som skal skje og hvor lenge.
- Unngå unødvendig høyt lydnivå og varsle sterke sanseintrykk.
- Bruk visuell støtte og lesbare sangtekster.
- Legg til rette for ulike måter å delta på – alt er frivillig.
- Bruk inkluderende språk uten forventning om bestemte reaksjoner.
- Unngå uforutsigbar eksponering av deltakere gjennom en gjennomtenkt plassering av rullestolbruker i dialog med deltageren selv, valg av konkurranser og balanse mellom gruppe- og individuelle oppgaver.

Foto: Torgeir Ihle

FORKYNELSE PÅ LEIR

Det er naturlig at en leir i regi av kristne barne- og ungdomsorganisasjoner og menigheter har forkynnelse som en del av programmet. Dette skjer ofte i forbindelse med kveldssamlinger, leirgudstjenester og morgensamlinger. Hvis det er konfirmantleirer, utgjør undervisning en betydelig del av innholdet. Dette innebærer en utstrakt bruk av bibeltekster. Bibeltekster som tematiserer likeverd, at vi er skapt i Guds bilde og elsket av Gud bør være en naturlig del av forkynnelse og undervisning. Samtidig er det flere tekster som danner en ramme for det som formidles i løpet av en leir.

Da er det viktig å være bevisst på at de bibelske fortellingene utspiller seg i en annen tid og kultur enn vår egen, og for mange unge er det bibelske universet fremmed. For å gi barn og ungdom en økt forståelse, er det viktig at

dette reflekteres inn i forkynnelsen. Den som forkynner må ta på alvor både de bibelske fortellingene og samtiden. Ikke alle tekster er like lette å forholde seg til i vår tid, og det vil være ulike hensyn å ta knyttet til ulike erfaringer, forståelser og funksjonsevner som enkelte unge bærer med seg.

Som eksempel på tekster som er vanskelige, finner vi såkalte helbredelses-tekster. Jesus møter mennesker som ikke kan høre, gå eller som har psykisk sykdom, og gjør dem friske. I bibelsk tid ble slike funksjonsnedsettelse ofte satt i forbindelse med synd og at noen hadde gjort noe galt. Dette er en åndeliggjøring av det kroppslige. I fortellingen om en mann som var født blind (Joh 9,1-41) spør disiplene om det er mannen selv eller foreldrene hans som har syndet. Jesus avviser at blindheten skyldes synd.

I forkynnelsen må man være varsom med hvordan man tematiserer fortellinger som dette, og om hvordan det man sier høres ut og tolkes blant barn- og ungdommer. En fare ligger for eksempel i at man i et ønske om å fortelle om hvor mektig og god Gud er, glemmer å ta innover seg at funksjonsvariasjoner ikke nødvendigvis er en svakhet, men heller synliggjør mangfoldet i Guds skaperverk. Dette betyr ikke at man nødvendigvis må velge bort fortellinger om den blinde Bartimeus (Mark 10,46-52), den takknemlige samaritanen (Luk 17,11-19) eller den lamme mannen (Mark 2,1-12). Men det krever at den som forkynner er bevisst på ansvaret for det man sier, og hvordan det kan forstås av den som hører på.

Det er ikke bare tekster om mennesker med funksjonsnedsettelse som kan oppleves stigmatiserende. Også tekster som fremstår som sterkt kritiske til fariseere og jøder eller som kan bidra til annengjøring av enkelte grupper krever en særlig refleksjon i forkynnelsen. Annengjøring betyr å behandle eller beskrive noen som grunnleggende forskjellige fra «oss», slik at de oppfattes som utenfor eller mindre tilhørende fellesskapet.

Ledere og ansatte i organisasjon og menighet kan lage en liste over bibeltekster som kan brukes i forkynnelsen på leir, og invitere til en samtale om denne for å øke bevisstgjøringen om hvorfor disse tekstene er valgt. En inngang kan være å invitere unge ledere til å foreslå bibeltekster og ha en samtale rundt innholdet. Kanskje må noen tekster problematiseres, noe som kan gi grunnlag for viktige refleksjoner i fellesskap.

Sangvalg

Musikk og sang har en vesentlig fellesskapsbyggende funksjon på leir. Noen leirer har sin egen leirsang og i programmet er det et utvalg av sanger som gjentas, slik at deltagerne har mulighet til å lære seg disse utenat. En stor del av identiteten i en leir ligger i teologi samt musikk- og sangvalg. Verdier gjenspeiles gjerne her. Det kan derfor være nyttig å reflektere rundt repertoaret og ha en blanding av kjente sanger som deltagere raskt kan synges sammen, og presentere noe nytt. For å kunne skape en ønsket leirstemning er det viktig å velge sanger som barn og ungdom liker. Da er det nødvendig å være oppmerksom på hva slags tempo, språk og mengde tekst som disse sangene har.

Noen sanger har bevegelser. Det er nødvendig å tenke igjennom hvordan en presenterer dette for å unngå unødvendig eksponering av deltagere som for eksempel bruker rullestol eller ikke kan delta i bevegelsessanger av forskjellige grunner. Utvalg av sang og musikk kan gjerne gjøres i samarbeid med unge ledere, for å skape bevissthet rundt budskap og teologi i sangene.

Såkalte «call and response» sanger, hvor en leder synger en setning og resten av deltagerne synger et svar, kan skape fellesskapsfølelse og inkludering og er en god måte å lære sanger på uten å ha teksten foran seg .

Foto: Torgeir Ihle

SJEKKLISTE FORKYNNELSE OG SANGVALG

- Vær bevisst på valg av bibeltekster i forkynnelse og undervisning. Helbredelsestekster og tekster som er sterkt kritiske til fariseere og jøder kan bidra til stigmatisering og annengjøring.
- Bibelens helbredelsestekster oppsto i en helt annen tid og kontekst. Forklar dette for deltagerne.
- Vær bevisst på at forkynnelsen tolkes forskjellig blant deltagerne.
- Tenk gjennom sangvalg når det gjelder budskap, tempo og mengde tekst.
- Vær bevisst på hvordan bevegelsessanger introduseres (for eksempel ved å ikke si: Alle reiser seg opp!).
- Ha gjerne en liste over bibeltekster og sanger som er gjennomgått med frivillige ledere på forhånd.

AKTIVITETER

Leir inneholder ofte aktiviteter som kan velges av deltagerne. Aktiviteter kan foregå inne og ute. Dette kan være alt fra sjakkspill til dans, foto, teknikk eller sportsaktiviteter og gruppeleker. Mange aktiviteter krever høy grad av bevegelse, forflytning, konsentrasjon og koordinasjon som kan oppleves ekskluderende for enkelte. For noen deltagere kan dagsform være avgjørende for hva slags aktivitet en ønsker å delta på – eller ikke. Leirarrangør bør være bevisst på å ha en bredde av aktiviteter som kan passe for et mangfold av deltagere og samtidig unngå antagelser om hva alle kan delta på. For å skape best mulig inkludering for deltakere som er usikre ved valg av aktiviteter, er det viktig å ha en god dialog med disse. De ønsker gjerne å delta sammen med andre heller enn å få et alternativt opplegg. Da er det nødvendig å være fleksibel og skape rom for at ikke alt trenger å være helt likt på en aktivitet.

De som skal lede aktivitetene må ha opplæring i å planlegge inkluderende og bevissthet om hva som kan oppleves som ekskluderende.

Bevisst valg av utstyr er et viktig virkemiddel for inkludering. Variert og fleksibelt utstyr som er enkelt å tilpasse gjør det mulig for flere barn og unge å delta på egne premisser, uten at tilretteleggingen blir synlig eller stigmatiserende. På noen leir er det behov for sportsutstyr. Det finnes spesialutstyr for forskjellige funksjonsnedsettelse som kan skaffes eller leies. For eksempel har noen BUA sitski.³

³ Sitski Norway AS – Aktivitetsutstyr for funksjonshemmede

SJEKKLISTE AKTIVITETER

- Tilby aktiviteter med ulike nivåer og intensitet.
- Ha alltid alternativer til konkurransepregede leker.
- Gjør regler enkle og forklar dem tydelig før start.
- Unngå laginndeling som kan oppleves ekskluderende.
- Legg til rette for valg og frivillighet i deltakelse.
- Tenk på tilgjengelighet i rom, uteområder og utstyr.
- Unngå aktiviteter som forutsetter spesielle ferdigheter uten tilpasning.
- Gi rom for pauser og roligere aktiviteter parallelt.
- Vær oppmerksom på sansebelastning (støy, tempo og berøring).
- Ha ledere som følger med og justerer underveis.
- Sørg for å ha tilrettelagt sportsutstyr hvis behov.

SJEKKLISTE MÅLTIDER

- Sørg for eget serveringsbord for vego-laktose- og glutenfri mat.
- Inkluder informasjon om mat og tilrettelegging i informasjon om leir.
- Ha en egen mat- og måltidsansvarlig som samarbeider med leirstedet.
- Unngå eksponering av personer med allergi (for eksempel at disse må gi seg til kjenne med håndsopprekning ved spørsmål om allergi).
- Merk mat og allergener (leirsted og hotell er forpliktet på dette).
- Vær bevisst på inkluderende rutiner for rydding og henting av mat ved å for eksempel unngå søppeldunk med fotpedal.
- Vurdér støydempende tiltak hvis nødvendig, for eksempel bruk av hodetelefoner.

MAT OG MÅLTIDER

Måltider på leir inntas gjerne i stor gruppe med en daghavende som har ansvar. Daghavende innleder ofte disse ved å si noe om rekkefølgen på bordene som kan forsyne seg av maten, lede bordvers og avslutte måltidet med å informere om det som skal skje resten av dagen. Det å dele måltider sammen er en viktig del av en leir, men måltidene kan også være kaotiske og støyende.

Her møtes deltagerere i stor gruppe og støynivået har en tendens til å øke etter hvert som deltakerne blir bedre kjent med hverandre. Ofte innebærer måltidene et køsystem både når en henter seg mat og når en skal rydde etter seg. Avhengig av leirsted og ressurser, kan deltagerne få oppgaver i form av borddekkning, rydding og oppvask. Når det gjelder inkludering og måltider, bør en være bevisst på hvor lang tid som settes av til å spise. Ikke alle spiser like fort, og noen trenger god tid for å få spist. En annen ting å vurdere er hvordan en kan unngå at noen deltagerere som eventuelt ikke kan hente maten selv, får uønsket oppmerksomhet rundt dette. I utformingen av leirprogrammet bør en se på sammenhengen mellom måltidene og valg av aktiviteter som kommer i etterkant av disse, for å sikre tilstrekkelig med tid til å enten kunne skifte, komme seg til riktig sted eller kunne hvile seg etter mye støy og bråk.

Foto: Helene Moe Slinning

FRIVILLIGE LEDERE

Frivillige ledere er en verdifull ressurs for organisasjoner og menigheter.

Uten dem ville det ikke være mulig å gjennomføre leir. Ofte er disse lederne i alderen 16–30 år, og de får forskjellige oppgaver som omfatter alt fra å lede aktiviteter til å holde andakter og undervisning. Lederne får gjerne større oppgaver og mer ansvar etter hvert som de blir eldre og mer erfarne.

Opplæring og inkludering

Opplæring er en naturlig del av lederoppgaven, og kompetanse om inkludering bør være en obligatorisk del av forberedelsene. Unge ledere må få tilstrekkelig opplæring og oppfølging for å kunne planlegge og gjennomføre aktiviteter, sceneprogram og andakter på en inkluderende måte. Det er hovedledere og ansattes ansvar å sikre opplæringen, at ansvarsfordelingen er tydelig og at alle deltakere kan oppleve fellesskapet som trygt og inkluderende.

Lederutvikling og mangfold

Rekruttering av ledere bør ta hensyn til mangfold og ulike bakgrunner. Lederne bør speile organisasjonens og menighetens verdisyn og menneskesyn, og bidra til et inkluderende fellesskap hvor forskjeller sees som en styrke. Gjennom systematisk lederutvikling kan frivillige styrkes i både praktiske ferdigheter og holdningsarbeid, samtidig som ansvarsstrukturen tydeliggjøres.

Kultur og rollemodell

Unge ledere trenger tydelige rollemodeller. Hovedledere og ansatte bør derfor både veilede og støtte, samtidig som de viser hvordan inkluderende praksis ser ut i hverdagen. Dette skaper trygghet for lederne og tydelige rammer for deltakerne, og bidrar til at fellesskapet på leiren blir inkluderende for alle barn og unge.

Foto: Torgeir Ihle

Foto: Helene Moe Slinning

EVALUERING

De fleste leirarrangører evaluerer leiren etter at den er gjennomført. Evaluering er helt nødvendig for å sikre at organisasjon og menighet lærer og utvikles. Evaluering sikrer at leiren er i tråd med menigheten- og organisasjonens mål og verdier.

Noen leirarrangører lar deltagerne evaluere på leirens siste dag, mens andre gjør det i etterkant av leiren. For å sikre størst mulig deltakelse på

evalueringen, bør leirarrangør tenke gjennom hvilken praksis som er best egnet for å oppnå dette.

I et evalueringsskjema er det viktig å utforme spørsmålene slik at de gir mest mulig informasjon. Samtidig skal skjemaet være overkommelig for barn og unge. Da er det viktig å tenke gjennom antall spørsmål og formen på dem. Et tips er å ha spørsmål hvor deltagerne gir karakter for eksempel fra 1–6, med mulighet for å utdype.

I denne veilederen finner du forslag på spørsmål rundt inkludering og tilrettelegging som du kan bruke helt eller delvis.

AVSLUTNING

En godt gjennomført, inkluderende leir skaper minner for livet. Både for deltagere, ansatte og frivillige ledere. SBU og Kirkerådet håper at denne veilederen kan bidra til å gjøre det enklere å planlegge inkluderende og sikre at leiren blir trygg for alle som deltar.

Menigheter og organisasjoner gjør et uvurderlig arbeid blant barn og unge gjennom sine aktiviteter og tilbud.

Lykke til med leir!

RESSURSER

Likestillings- og diskrimineringsombudet: ldo.no

Ombudet skal fremme likestilling og kjempe mot diskriminering på bakgrunn av blant annet kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne og etnisitet. Her kan du få mer informasjon om ombudets arbeid og de forskjellige temaene samt veiledning.

Unge funksjonshemmede

Unge funksjonshemmede er en paraplyorganisasjon med 38 tilknyttede organisasjoner og grupperinger av ungdommer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. I deres veileder barrierefri fritid (barrierefrifritid.com) får du blant annet tips og råd til hvordan du kan ivareta unges medvirkning og hvordan du kan være kreativ i inkluderende løsninger. Det finnes også synstolkede filmer på youtube.

Norges kristne råd:

«Gaven å være til» er et teologisk dokument som handler om at kirken skal være for alle. Originalen er utgitt av Kirkenes verdensråd. Materialet er godkjent for studiegrupper og kan få tilskudd fra K-stud (Kristelig studieforbund).

KABB – Kristent arbeid blant blinde og svaksynte

Organisasjonen jobber for at alle skal ha rett til å utøve sin tro og delta i kirke og fellesskap. KABB hjelper menigheter og organisasjoner med tilrettelegging for syns- og lesehemmede.

KFUK-KFUM-speiderne

KFUK-KFUM-speiderne er ute i naturen og gjør forskjellige aktiviteter som kanopadling, klatring og samles rundt bålet. Her lærer barn og unge om friluftsliv via speidermetoden som innebærer lek, samfunnsdeltakelse og læring gjennom deltakelse og refleksjon. Alle kan være med i speideren uavhengig av tro, seksuell legning, etnisitet eller funksjonsevne.⁴

Kirkerådet – Ressursbanken

I ressursbanken finnes det mange ressurser som både gir tips til praktisk arbeid med inkludering, men også forskning og aktuelle bøker. Ressursbanken er gratis å bruke. Her er noen relevante ressurser for inkluderende leir:

1. Kirkelig undervisning og læring for alle – under arbeid
2. Om universell utforming
3. Universell utforming og tilrettelegging av gudstjenesten
4. Universell utforming av leir og arrangement
5. Hvem kan jeg spørre om tilrettelegging

I Ressursbanken finner du også en oversikt over Tilrettelagte leir - tilbud for personer med særskilte behov for tilrettelegging.

Alle med

Alle med er en arbeidsmodell og verktøy som skal gjøre det enkelt for organisasjoner å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter, uavhengig av familiens økonomi og sosiale ressurser. Verktøyet er gratis å bruke.⁵

⁴ KFUK-KFUM-speiderne - Forside

⁵ ALLEMED - Om oss

SJEKKLISTE FOR UNIVERSELL UTFORMING AV LEIRSTED

1. **Overordnet**

1.1 Leirstedet har planer/rutiner for universell utforming (ansvarlig person, oppfølging).

Ja Nei Merknad: _____

1.2 Det er sammenhengende tilgjengelighet fra parkering/holdeplass til leirstedet.

Ja Nei Merknad: _____

2. **Ankomst og parkering**

2.1 Det finnes reserverte parkeringsplasser nær hovedinngang, med tilstrekkelig bredde og fast dekke.

Ja Nei Merknad: _____

2.2 Det er trygg av- og påstigning for bil/buss uten farlige nivåforskjeller.

Ja Nei Merknad: _____

2.3 Veien fra parkering til inngang er tydelig skiltet.

Ja Nei Merknad: _____

3. **Gangveier og uteområder**

3.1 Hovedatkomst til bygninger er trinnfri (eller har egnet rampe).

Ja Nei Merknad: _____

3.2 Uteområder har fast, jevnt og sklisikkert dekke (ikke bare løs grus).

Ja Nei Merknad: _____

3.3 Gangveier er brede nok for rullestoler.

Ja Nei Merknad: _____

3.4 Det finnes benker/hvileplasser langs lengre gangveier.

Ja Nei Merknad: _____

3.5 Uteområder er godt belyst, med tydelig skille mellom gangareal og andre soner.

Ja Nei Merknad: _____

4. Inngangsparti

4.1 Hovedinngangen er trinnfri eller har godt tilrettelagt rampe.

Ja Nei Merknad: _____

4.2 Døråpninger er brede nok og har lave terskler.

Ja Nei Merknad: _____

4.3 Dørene er lette å åpne eller har automatisk døråpner.

Ja Nei Merknad: _____

4.4 Dører er tydelig merket og i kontrast til vegg.

Ja Nei Merknad: _____

5. Innendørs (korridorer, trapper, heis)

5.1 Korridorer har tilstrekkelig bredde og er fri for hindringer.

Ja Nei Merknad: _____

5.2 Gulv er jevne og skliskre, uten unødvendige terskler.

Ja Nei Merknad: _____

5.3 Trapper har håndløper på begge sider og kontrastmarkerte trinn.

Ja Nei Merknad: _____

5.4 Det finnes heis der det er rom i flere etasjer.

Ja Nei Merknad: _____

6. Samlingsrom, kirkerom/kapell og andre oppholdsrom

6.1 Adkomst til samlingsrom og oppholdsrom er trinnfri og tilgjengelig.

Ja Nei Merknad: _____

6.2 Det er mulig å tilrettelegge sitteplasser (fjerne stoler for rullestol, sitte nær utgang osv.).

Ja Nei Merknad: _____

6.3 Rommene har god akustikk og taleforståelse, eventuelt teleslynge/lydanlegg.

Ja Nei Merknad: _____

6.4 Belysningen er god uten forstyrrende blinding.

Ja Nei Merknad: _____

7. Spisesal / matsal

7.1 Adkomst til spisesal er trinnfri og tilgjengelig.

Ja Nei Merknad: _____

7.2 Det er mulig å komme til serveringsområde og sitteplasser med rullestol/assistenter.

Ja Nei Merknad: _____

7.3 Det finnes bord som fungerer for rullestol (tilstrekkelig høyde og beinplass).

Ja Nei Merknad: _____

7.4 Det er mulig å sitte i en roligere del av rommet for dem som trenger mindre støy.

Ja Nei Merknad: _____

8. **Overnattingsrom**

8.1 Det finnes noen rom som er særskilt tilrettelagt (trinnfrie, romslige, nær toalett).

Ja Nei Merknad: _____

8.2 Det er plass for rullestol og assistanse rundt seng.

Ja Nei Merknad: _____

8.3 Brytere og stikkontakter er plassert i tilgjengelig høyde.

Ja Nei Merknad: _____

8.4 Rømningsveier fra rommene er godt merket og kan brukes av personer med redusert funksjonsevne (så langt mulig).

Ja Nei Merknad: _____

9. **Toaletter og bad**

9.1 Det finnes universelt utformet toalett i nærheten av de viktigste rommene (samlingsrom, matsal, aktivitetsområder).

Ja Nei Merknad: _____

9.2 Toalettet har tilstrekkelig plass, støttehåndtak og plass ved siden av toalettet for rullestol/assistanse.

Ja Nei Merknad: _____

9.3 Det finnes tilgjengelig dusj med dusjsete/håndtak, hånddusj og sklisikkert gulv.

Ja Nei Merknad: _____

10. Informasjon, skilting og orientering

10.1 Skiltingen ute og inne er tydelig, konsekvent og lett å forstå.

Ja Nei Merknad: _____

10.2 Skilt har god kontrast og tilstrekkelig skriftstørrelse.

Ja Nei Merknad: _____

10.3 Viktige nivåskifter, trapper og dører er godt markert visuelt (evt. også taktilt).

Ja Nei Merknad: _____

10.4 Belysning i gangsoner og ved skilt er god, uten mørke felter eller sterk blending.

Ja Nei Merknad: _____

11. Sansing, lyd og inneklima

11.1 Det finnes mulighet for stille rom/områder for dem som trenger skjerming.

Ja Nei Merknad: _____

11.2 Større rom har akustikk og lydløsninger som gjør det mulig å høre tale godt.

Ja Nei Merknad: _____

11.3 Ventilasjon, temperatur og luftkvalitet er tilfredsstillende, med mulighet for justering.

Ja Nei Merknad: _____

12. Sikkerhet og beredskap

12.1 Brannalarmanlegg er godt hørbart og, der det er behov, supplert med visuelle signaler (lys).

Ja Nei Merknad: _____

12.2 Evakueringsplan tar hensyn til personer med nedsatt funksjonsevne.

Ja Nei Merknad: _____

12.3 Rømningsveier er tydelig merket, godt belyst og fri for hindringer.

Ja Nei Merknad: _____

13. Drift, vedlikehold og vinterforhold

13.1 Det finnes rutiner for snørydding og strøing på adkomster og gangveier om vinteren.

Ja Nei Merknad: _____

13.2 Ramper, rekkverk, belysning og dekker blir jevnlig kontrollert og vedlikeholdt.

Ja Nei Merknad: _____

13.3 Tilgjengelige løsninger holdes faktisk tilgjengelige (Ingen hindringer i korridorer, møbler i rømningsveier, HC-toalett brukes ikke som lagringsrom osv.).

Ja Nei Merknad: _____

14. Digital informasjon og påmelding

14.1 Nettsider og påmeldingsskjema er oversiktlige og forståelige for ulike brukere.

Ja Nei Merknad: _____

14.2 Informasjon om tilgjengelighet (rom, atkomst, mat, program) er tydelig beskrevet.

Ja Nei Merknad: _____

EVALUERINGSSKJEMA

– FORSLAG TIL SPØRSMÅL

Gi karakter på spørsmålene med mulighet til å utdype svaret:

I hvilken grad opplevde du at det var nok tid til å spise?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

Fikk du tilstrekkelig tid til å hvile mellom aktivitetene?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

Hvordan opplevde du informasjonen om aktiviteter som du kunne velge selv?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

Var aktiviteten enkel å delta på?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

I hvilken grad opplevde du at du kunne være med på alt?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

Var det nok pauser?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

Opplevde du at lokalene/rommene var tilgjengelige for deg?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

Hvordan synes du at det fungerte med overnatting?

1 2 3 4 5 6 Merknad: _____

DEN NORSKE KIRKE

UngFunk Unge funksjonshemmede

KFUK-KFUM
SPEIDERNE

KFUK
KFUM

SKJÆRGÅRDS
MUSIC & MISSION FESTIVAL

Søndagsskolen

UNG KIRKESANG

UNGDOM
I OPPDRAG

